

2. Баюрко Н. В., Казьмірчук Н. С. Екологічна освіта – рушійна сила сталого розвитку: європейський досвід. Наука і техніка сьогодні (Серії «Педагогіка», «Право», «Економіка», «Техніка», «Фізико-математичні науки») : журнал. № 3(31) 2024. С. 783-790.

3. Васютіна Т. М. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту освітніх галузей «Природнича» і «Громадянська та історична»: *монографія*. Хмельницький : ФОП Бідюк Є. І., 2022, 448 с.

4. Васютіна, Т. Цифрові освітні технології у роботі вчителя початкової школи : *навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта»*. Київ : УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. 68 с.

5. Екологічна освіта дітей: синергія українсько-європейських відносин : монографія / За ред. групи проекту Erasmus + Jean Monnet Module Project: 101085524 – EcoEdEU – ERASMUS-JMO-2022-HEITCH-RSCH «Ecological education of preschool and primary school children: a European approach» : І. Стахової, Н. Казьмірчук, І. Карук, Н. Баюрко. Вінниця, ТВОРИ, 2024. 219 с.

6. Казьмірчук Н.С., Стахова І.А. Педагогіка емпauerменту у процесі формування екологічної культури молодших школярів. «Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»), 2024. № 13(41) 2024. С.486-499.

7. Стахова І. А. Підготовка майбутніх учителів до екологічного виховання учнів (на основі проекту програми ERASMUS + JEAN MONNET MODULE ECOEDEU-101085524). *Актуальні питання географічних, біологічних та хімічних наук: основні наукові проблеми та перспективи дослідження. Збірник наукових праць ВДПУ*. Вінниця, 2022. Вип. 20 (24). С. 80-82.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Казьмірчук Наталя, кандидатка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

Шевцова Ольга, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

У період становлення України як суверенної держави, оновлений підхід до громадянської компетентності підрастаючого покоління набуває особливої актуальності. Сьогодні перед школою стоїть складне і відповідальне завдання – виховати справжнього громадянина своєї держави, який усвідомлює належність до українського народу, знає та дотримується законів України, обізнаний у державних і народних символах, традиціях, ремеслах своєї Батьківщини, досконало володіє українською мовою та використовує її у спілкуванні, має внутрішню потребу й проявляє готовність відстоювати та захищати державні інтереси, реалізовувати свій особистісний потенціал на благо зміцнення української держави.

У дорослих, зокрема педагогів та батьків, й досі виникає дискусія стосовно питання, чи варто молодшим школярам розповідати про війну? Ми переконані в тому, що необхідно розповідати про війну, яка впливає на кожного українця, про високу ціну миру та незалежності нашої Батьківщини. Розмови про війну – складні для дорослих і дітей, але необхідні. Вчитель повинен підходити до них усвідомлено, бути підготовленим, використовувати ефективні стратегії підтримки дітей, адже головне – зберегти їхнє емоційне благополуччя.

Громадянська компетентність формується на усіх уроках у початковій школі, проте найбільш сприятливим є зміст інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Найважливішим виховним спрямуванням цього курсу є формування у молодших школярів найбільш значущих для українського народу цінностей: патріотизму, соціальної справедливості, первинності духовного у порівнянні з матеріальним, гуманізму, працелюбства, взаємоповаги; вихованню у дитини власного «Я», віри у свої сили, таланти, здібності; виховання творчої, соціально активної особистості, здатної бережливо ставитися до природи, світу, речей, самої себе, інших людей; усвідомлювати значення життя як найвищої цінності.

Україна, її державотворчі цінності, патріотичне виховання, формування громадянина, засвоєння «неписаних» поведінкових еталонів – ці елементи змісту інтегрованого курсу ЯДС є першочерговими, що задають мету реалізації програми.

Видатні постаті, герої України, успішні люди, які вміють переборювати життєві труднощі та цілеспрямовано йдуть до власної мети, стають зразком для формування в учнів власних життєвих позицій. Тому завдання вчителя передбачає організацію знайомства учнів з такими людьми. Найкраще сприймаються молодшими школярами діти-герої, які своїми вчинками надихають усіх інших на боротьбу з ворогом заради незалежності нашої країни.

На уроках інтегрованого курсу «Мистецтво» учні знайомляться з невичерпним джерелом українського музичного та образотворчого мистецтва, вивчають особливості та унікальність музичної народної творчості, акцентуючи увагу на національній своєрідності музичного мистецтва, аналізують фольклорні жанри українців. Вчитель початкових класів має поновлювати власний контент сучасними творами музичного та образотворчого мистецтва, знайомити учнів, пізнавати все про історію створення того чи іншого твору, змінювати шкільний репертуар, наповнюючи його сучасним патріотичним мистецтвом.

З метою формування громадянської компетентності пропонуємо проводити конкурси дитячої творчості на тему «Слава захисникам України», «У світі немає кращої країни, ніж Україна» та ін., які включають роботи молодших школярів з різних видів мистецтва: образотворчого, музичного, літературного і рукотворного.

Навчання з використанням краєзнавчого матеріалу значно полегшує засвоєння учнями наукових понять і закономірностей, є могутнім джерелом знань і чудовим засобом виховання. Тому краєзнавство є основою для формування громадянської компетентності учня, і дозволяє школяреві співвіднести своє життя з життям своїх земляків, а через них – з життям свого народу, країни. Участь школярів в краєзнавчій діяльності, їх знайомство з

минулим, сьогодніням малої батьківщини, пробуджує почуття причетності до долі свого народу, породжує відчуття подяки до старшого покоління.

Нова українська школа має виховати дитину, яка володіє якостями, притаманними громадянам демократичного суспільства, готова робити свідомий вибір та нести відповідальність за нього.

Велику роль у формуванні громадянської позиції у підростаючого покоління відіграє не лише вчитель, не лише сім'я та родина, а також засоби масової інформації та соціальні мережі. Ми переконані в тому, що необхідно створювати нові сучасні мультфільми й дитячі фільми для дітей від 6 до 11 років, герої яких би мотивували до патріотизму, спонукали б до емпатії, демонстрували здорову позицію громадян-захисників своєї Батьківщини. Проте, якщо фільм чи мультфільм справа досить тривала від написання до її трансляції, то соціальні мережі є потужним каналом для швидкого поширення інформації та обговорення суспільно важливих питань, але водночас вони створюють ризики дезінформації і маніпуляцій, впливаючи на сприйняття через алгоритми та індивідуальні фільтри користувачів, що робить критичне мислення та медіаграмотність надзвичайно важливими. Тобто і тут бачимо свої позитивні та негативні сторони.

Радимо вчителям знайомити молодших школярів із сучасною художньою літературою, яка віддзеркалює реалії сьогодніня. Звісно і сам вчитель має бути ознайомлений з новинками художньої дитячої літератури. Хотіли б запропонувати, наприклад, творчість сучасної письменниці Олени Скуловатової, яка є авторкою таких творів, як: «Щоденник моєї мами», «Як заробити на канікулах», «Як заробити на дрон» для дітей від 8 до 12 років. Ці твори є сучасними, динамічними, цікавими, повчальними. Повість «Як заробити на дрон» це захоплива розповідь про друзів, які змушені були на початку війни у зв'язку з війною, блекаутами переїхати у село на Вінниччині. Вони хвилюються за своїх рідних, які захищають нашу землю від ворога. Діти роблять усе, щоб допомогти військовим. Вони дивують своєю наполегливістю і креативністю, а також дружать, розчаровуються, знаходять нових друзів, живуть цікавим,

насиченим подіями життям. Усі події є знайомими для учнів, реальними, ніби з власного життя.

Дуже важливим для учнів є також можливість познайомитися та поспілкуватися з автором такої книги. Якщо раніше, особливо для людей старшого покоління було характерним таке, що автор книги це людина, якої нема на цьому світі, або уже досить похилого віку. На сьогодні ж історія зовсім інша, адже автори є реальними молодими людьми, які переживають ті ж труднощі, що й усі, ходять тими ж вуличками, дивляться ті ж передачі, і саме головне, з ними можна поспілкуватися, запитати та отримати відповідь.

Отже, формування громадянської компетентності молодших школярів залежить від вчителя, який передусім має бути і сам справжнім патріотом своєї держави.

Список використаних джерел:

1. Brovchak L. S., Likhitska, L. M., Starovoit, L. V., Todosiyenko N. L. Pedagogical Potential of the Arts Complex in the Process of Formation of Aesthetic Perception of Junior Pupils. *Rezeknes Tehnologiji Akademijska*. Rezekne, Latvijas Republika, 2020. С. 98-108.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ООП ЯК ЧИННИК ЇХ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД У МЕЖАХ ПРОЄКТУ «ІНТЕЛЕКТ УКРАЇНИ»

*Кім Галина, кандидатка педагогічних наук, доцентка
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

*Гоменюк Тетяна, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

Сучасна початкова освіта в Україні розвивається в умовах активного впровадження інклюзивного підходу, що природно висуває на перший план